Bevezetés

A nyelvészeti indíttatású szövegtani kutatás a hatvanas évek elejétől egyre intenzívebbé vált. A nyelvészeti indíttatásból következően egyesek szövegnyelvészetnek kezdték nevezni ezt a kutatási ágat, mások — a grammatika szakszó különböző területeken mind jobban elburjánzó használata következtében is — szöveggrammatikának, ismét mások, — elsősorban azok, akik a kutatás teoretikus jellegét kívánták hangsúlyozni — szövegelméletnek. Ezeknek a szakkifejezéseknek megtalálhatók azután azon „ikerpárjai" is, amelyekben a szöveg összetevőt a diskurzus összetevő foglalja el.

Amíg azonban az elmélet hangsúlyozása teljesíthetetlenül ambiciózusnak hat, a nyelvészet, illetőleg grammatika szakszavak alkalmazása egy-egy elméleti keretre vonatkozóan vagy túlságosan tág értelmű, vagy túlságosan leszűkítő.

Abban a meggyőződésben, hogy a szövegek jelentésvizsgálatra is kiterjedő elemzése szükségképpen megkívánja a szigorú értelemben vett nyelvi ismeretekkel operaló nyelvészeti eszköztár kiegészítését egy — a világra vonatkozó ismeretekkel is operálni tudó — szövegtani eszköztárral, én az utóbbira vonatkozóan a szövegtan (textológia), az előbbire vonatkozóan pedig — amely a szövegtan nyelvészeti összetevőjének tekinthető — a szövegnyelvészet szakkifejezést használom. Ennek a terminológiának a használata jut kifejezésre mind e sorozat elnevezésében, mind e kötet címében is.

Az *Officina textologica* sorozatnak elsődleges funkciója az, hogy sajátos eszmecserefórumot teremtsen a szövegkutatás szövegtani-szövegnyelvészeti kérdéseivel foglalkozó (vagy azok iránt érdeklődő) kutatók számára, legyen céljuk akár egy általános szövegtan vagy általános szövegnyelvészet létrehozása, akár egy-egy adott nyelv szövegeinek (vagy azok valamely aspektusának) szövegtani-szövegnyelvészeti vizsgálata, akár valamely alkalmazási terület számára egy megfelelő szövegtani-szövegnyelvészeti eszköztár létrehozása.

Ennek az eszmecserefórumnak szándékolt sajátossága kettős:

– egyrészt poliglott kíván lenni, már csak abból a meggyőződésből kiindulva is, hogy egyetlen nyelv (szövegeinek a) szövegtani-szövegnyelvészeti tulajdonságai sem ismerhetők meg a kívánt mélységig, ha azt nem nézzük legalább egy másik nyelv szemüvegén keresztül is, hogy ne hivatkozzam a nem-

zetközi kommunikációban való részvétel által támasztott t ö b b n y e l v ű s é g nyilvánvaló követelményére;

– másrészt (természetesen a lehetőségek határain belül) i n t e g r a t í v kíván lenni, amennyiben szeretné elősegíteni, hogy a különböző érdeklődésű és nyelvű kutatók a vizsgált szövegtani-szövegnyelvészeti jelenségeket közel azonos — vagy legalább explicit módon összemérhető — nézőpontból (vagy abból is) vizsgálják.

Azt hiszem, nem kell külön hangsúlyoznom, hogy itt kutatókról a legáltalánosabb értelemben beszélek, a k u t a t ó szóval szakkutatókra, bármilyen szinten tanító tanárokra, valamint egyetemi és főiskolai hallgatókra egyaránt utalva.

Ennek a — programadónak szánt — első kötetnek a felépítése a következő:

– az 1. fejezetben a szövegkutatás diszciplínakörnyezetének körvonalazására teszek kísérletet, középpontba állítva abban a szövegtan és a szövegnyelvészet viszonyát;

– a 2.-ban azt szemléltetem, hogy milyen típusú szövegtani-szövegnyelvészeti publikációk újraelemzését tartom szükségesnek a szövegtan-szövegnyelvészet tematika aspektusainak minél szélesebb körű számbavétele érdekében;

– a 3.-ban a szövegösszefüggés két alapvető hordozója — a koreferencialitás és a téma-réma szerkezet — magyar nyelvű szövegekben található lehetséges megjelenési formáival foglalkozom;

– a 4.-ben azt vizsgálom, hogy a szövegek szövegtani-szövegnyelvészeti megközelítése mit vár el a rendszernyelvészettől;

– az 5.-ben azt a szövegtani koncepciót vázolom fő vonalaiban, amelynek perspektívájából én e kutatási program témáját szemlélem; végül

– a 6.-ban az *Officina textologica* sorozat felépítésére voantkozóan teszek néhány megjegyzést;

– a kötetet (elsősorban az ötödik fejezet tematikájának a kibővítésére szolgáló) bibliográfiai tájékoztató zárja.

Az a tény, hogy e kötet majd angol nyelven is megjelenik — a sorozat céljával összhangban — a poliglott kutatás számára kíván valamennyi érdeklődő számára közös kiindulási alapot teremteni.